

А. Козачук,

старший викладач кафедри практики та методики навчання
англійської мови Київського університету імені Бориса Грінченка

ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ ПРИ РОБОТІ З ПЕРСОНАЛЬНИМ КОМП'ЮТЕРОМ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У статті обґрунтовано важливість дотримання правил техніки безпеки у роботі студентів з персональним комп'ютером у процесі підготовки до педагогічної практики. Теоретично вивчено ставлення студентів педагогічного університету до здорового способу життя щодо електромагнітної безпеки організму, з'ясовано причини та наслідки недотримання правил техніки безпеки у самостійній підготовці до проведення уроків у школі.

Ключові слова: техніка безпеки, педагогічна практика, психологічна готовність, теоретична підготовленість.

У час реформування системи середньої та вищої освіти в Україні постає низка пріоритетних завдань, зумовлених глобальними та інтеграційними процесами, демократизацією суспільства, сучасними умовами розвитку держави. Серед таких завдань можна зазначити докорінний перегляд необхідних повноцінних умов для розвитку особистості кожного студента, визначення нового змісту освіти тощо. На сучасному етапі відбувається стрімкий перехід на безпаперові технології, що зумовлює розширення сфери використання комп'ютерної техніки та інших інформаційних технологій. У навчальний процес запроваджується використання комп'ютерів, учні шкіл та студенти університетів все частіше користуються ресурсами глобальної мережі Інтернет для здійснення пошукової роботи.

Водночас комп'ютерна техніка є джерелом електромагнітного випромінювання, яке вкрай негативно впливає на здоров'я користувачів персональних комп'ютерів (ПК) та людей, які перебувають у приміщенні з великою кількістю такої техніки. **Актуальність дослідження** зумовлена протиріччями, що виникають між темпом розвитку інформаційних технологій, з одного боку, та станом дослідження їхнього впливу на здоров'я, а також увагою спеціалістів та широких кіл громадськості до збереження здорового способу життя — з іншого.

У результаті аналізу джерельної бази встановлено, що особливості застосування інформаційних технологій у самостійній роботі студентів досліджували В. Беспалько, М. Жалдак, Ю. Майбіц, Н. Ничкало, О. Пехота, Г. Селевко, Ю. Татур та інші. Педагогічна практика як діяльність студента знайшла аналітичне відображення у наукових працях О. Абдулліної,

Л. Булатової, К. Дурай-Новакової, Н. Загрязкіної, Н. Кичук, Г. Коджаспірової, В. Розова, О. Щербакова та інших. Технічний та медичний аспекти правил техніки безпеки при роботі з ПК досліджували О. Беседін, В. Глива, О. Глушков, М. Доскін, Л. Жовніренко, О. Колесова, Л. Леонов, Є. Гельтищев, М. Коренєв, Л. Пац, Н. Полька та багато інших.

Так, згідно з Л. І. Кацовою, **педагогічна практика** є з'єднувальною ланкою між теоретичним навчанням студентів та їхньою майбутньою діяльністю в школі. Вона забезпечує поєднання психологічної готовності й теоретичної підготовки майбутніх вчителів з їхньою майбутньою практичною діяльністю. Цей вид діяльності відіграє надзвичайно важливу роль у процесі фахової підготовки майбутніх учителів [5, 47].

Л. Кочина зазначає, що **процес підготовки студентів до педагогічної практики** охоплює формування та розвиток професійних умінь, розвиток індивідуальних творчих здібностей, поглиблення психолого-педагогічних знань у процесі їх використання, вироблення дослідницького підходу до педагогічної діяльності, вивчення та впровадження перспективного педагогічного досвіду вчителів [6, 222].

С. Гвоздій визначає **безпеку життєдіяльності** як спосіб існування людини та галузь наукових знань, що вивчає проблеми безпечного перебування людини в довкіллі у процесі різних видів діяльності. У дисертаційній роботі науковця написано: «Як сфера наукових знань і науково-практичної діяльності, безпека життєдіяльності спрямовується на вивчення загальних закономірностей виникнення небезпек, їх властивостей, наслідків впливу на організм людини і довкілля; на розробку й реалізацію відповідних засобів і заходів щодо створення і підтримки

здорових і безпечних умов життя й діяльності людини в повсякденних умовах побуту й виробництва, в умовах надзвичайних ситуацій» [2, 7].

Поняття безпеки загалом є комплексним та багатокомпонентним. Безпека — соціальна потреба людини. Вона є такою ж потребою, як потреби фізіологічні. В. П. Васьковська стверджує, що хоча право на безпеку не закріплене у жодній конституції зарубіжних держав людина, а відповідно і її безпечний спосіб життєдіяльності, визнана найважливішою цінністю у суспільстві та державі [1, 4].

Згідно з думкою І. Чорней, загальними теоретичними засадами визначення нового змісту освіти протягом проходження педагогічної практики є широке застосування нових інформаційних технологій: гуманізації, диференціації, інтеграції [8, 260]. Таке застосування передбачає збільшення використання ПК у самостійній діяльності студентів під час проходження педагогічної практики.

Однак, як показує власний досвід, не всі студенти знають про правила техніки безпеки під час роботи ПК, а деякі знають, але не дотримуються їх. У зв'язку з цим проведене нами дослідження охопило процес підготовки студентів 4-го курсу до педагогічної практики. Загальна кількість респондентів становила 45 випадково обраних студентів Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Англійська мова».

Проблема нехтування власним здоров'ям та безпекою також описана у роботі Л. Жовніренко, О. Колесової та Л. Пац. Зокрема, серед причин, що призводять до цього, зазначені відсутність у переважної більшості молодих людей усвідомленого розуміння здоров'я як базової цінності через необізнаність або внаслідок зневажливого ставлення до загальновідомих знань [4, 400].

Ми поділяємо думку В. Руденка, О. Макачук та М. Патланжоглу про те, що робота з ПК вимагає від користувача обережного ставлення до апаратури та високої самодисципліни на всіх етапах роботи з комп'ютером. Також необхідна постійна увага, чіткі дії та самоконтроль користувача, що є неможливим при недостатньому освітленні та високому рівні шуму. Серед потенційно небезпечних факторів також називають високу напругу живлення (220 В), електромагнітне випромінювання та непередбачувані ситуації у процесі практичної діяльності. Недотримання правил техніки безпеки при роботі з ПК може призвести до втоми, зниження працездатності, враження електричним струмом, а також до займання апаратури [7, 24].

Проблему електромагнітного випромінювання від блоків та пристроїв ПК особливо детально дослідив В. А. Глива. У своєму дисертаційному дослідженні він розглядає технічний бік поняття «електромагнітна безпека». Так, електромагнітні поля та випромінювання є основними шкідливими фізичними чинниками, що негативно впливають на електромагнітну безпеку користувача ПК. Для зменшення такого негативного впливу проблему слід розв'язувати у комплексі. Серед вимог до приміщення з комп'ютерами ним описані особливості систем живлення, заземлення та освітлення, а також схеми розташування відеомоніторів та блоків безперебійного живлення [3, 5].

Під час проведеного нами дослідження вдалося з'ясувати, що переважна більшість студентів використовувала комп'ютер у процесі підготовки до педагогічної практики як для пошукової діяльності, так і для підготовки дидактичних матеріалів до уроків з іноземної мови, на яких використовувався ПК.

Аналіз опрацьованих анкет показав, що з усієї групи опитаних студентів (45) використовували комп'ютер у підготовці до педагогічної практики 43, що становить 96 % від загальної кількості респондентів. Правила техніки безпеки знає 41 студент (91 %). За джерелом першого ознайомлення з правилами техніки безпеки відповіді розподілилися таким чином: заняття з інформатики в університеті або коледжі — 12 (29 %); комп'ютерні курси — 2 (5 %); уроки інформатики у школі — 18 (44 %); школа за місцем проходження практики — 3 (7 %); дізналися від інших людей (друзі, сім'я, колеги) — 4 (10 %); інші джерела отримання інформації — 2 (5 %). При цьому використовувати комп'ютер під час уроків іноземної мови мали можливість 16 студентів (36 %), з яких 13 (81 %) використовували фронтальні форми роботи (інтерактивна дошка, мультимедійний проектор з екраном тощо), 2 (13 %) працювали у комп'ютерному класі, де кожен учень мав можливість працювати за окремим комп'ютером, 1 студент (6 %) застосовував обидва види діяльності. Цікаво, що 9 студентів (56 %) повторювали з учнями правила техніки безпеки при роботі з комп'ютером на уроці. Щодо часової тривалості, зазначимо, що під час підготовки середньодобова тривалість роботи студентів за ПК становила: менше 30 хв — 2 (5 %); 30–45 хв — 6 (14 %); 1 год — 11 (26 %); 1,5 години — 6 (14 %); 2 год — 8 (19 %); більше 2 год — 10 (23 %). Щодо використання комп'ютера на уроках, було зазначено такі часові проміжки: 5 хв або менше — 1 (6 %); 5–10 хв — 4 (25 %); 10–15 хв — 5 (31 %); 15–20 хв — 6 (38 %); понад 20 хв — 6 (38 %). При цьому не було жодного ви-

падку роботи з комп'ютером понад 20 хв у комп'ютерному класі, що не суперечить чинним правилам техніки безпеки [7, 24].

Проаналізуємо отримані результати. Переважна більшість студентів для підготовки до уроків регулярно використовувала ПК. При цьому не всі студенти, що користувалися комп'ютером, знають правила техніки безпеки при роботі з ним. 93 % студентів, прибувши на місце проходження педагогічної практики, уже знали правила техніки безпеки при роботі з комп'ютером, хоча лише приблизно третина з них мали можливість застосувати ці правила безпосередньо на уроках. Щодо самопідготовки з комп'ютером, можна звернути увагу на те, що лише приблизно половина студентів, які взяли участь в опитуванні, дотримувалася правил техніки безпеки, про які їм було відомо. Зловживання часом, проведеним перед екраном комп'ютера, мотивувалося переважно цікавістю до самого процесу, а отже, непомітною плинністю часу, нестачею вільного часу на перерви, а також

недостатньою поінформованістю студентів про шкоду для здоров'я, яка завдається в результаті такого режиму роботи.

Таким чином, процес проходження педагогічної практики не є винятком і також передбачає дедалі ширше застосування ПК як у процесі підготовки студентів до практичної діяльності, так і під час самої діяльності. Студенти педагогічного університету широко користуються комп'ютерами та досить добре поінформовані про відповідні правила техніки безпеки, хоча приблизно кожен другий студент цих правил не дотримується з різних причин. Незважаючи на це, порушення правил техніки безпеки при роботі з комп'ютером стаються переважно під час самопідготовки студентів, і відтак, студент у цьому контексті не є негативним прикладом для учнів школи.

Вважаємо за необхідне проведення зі студентами роботи, спрямованої на те, щоб здоровий спосіб життя став для них одним з головних пріоритетів, з урахуванням усіх викликів.

В статье обосновывается необходимость соблюдения правил техники безопасности в работе студентов на персональном компьютере при подготовке к педагогической практике. Теоретически описывается отношение студентов педагогического университета к здоровому способу жизни относительно электромагнитной безопасности организма, определяются причины и последствия нарушения правил техники безопасности при самостоятельной подготовке к проведению уроков в школе.

The article focuses on the importance of safety regulations in students' work on personal computer during preparation for teaching practice. It theoretically describes the teacher training university students' attitude to the healthy way of life in the context of electromagnetic safety of the human organism. It represents the main reasons and effects of safety regulations ignorance in the process of preparation for conducting lessons at school.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васьковська В. П. Право людини на безпеку та конституційно-правовий механізм його забезпечення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.02 / Васьковська В. П. ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. — К., 2006. — 20 с.
2. Гвозд'їй С. П. Підготовка майбутніх учителів природничого циклу до навчання школярів основ безпечної поведінки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Гвозд'їй С. П. ; Південноукр. держ. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського. — О., 2007. — 21 с.
3. Глива В. А. Методи забезпечення електромагнітної безпеки користувачів персональних комп'ютерів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : 05.26.01 / Глива В. А. ; Держ. департамент пром. безпеки, охорони праці та гірнич. нагляду МНС України ; Нац. НДІ охорони праці (ННДІОП). — К., 2006. — 21 с.
4. Жовніренко Л. П. Модульно-тренінгова складова правничої освіти в системі формування культури здоров'я / Л. П. Жовніренко, О. В. Колесова, Л. І. Пац // Інноваційні технології у вищій юридичній освіті : зб. мат. Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 25–28 травня 2005 р.) / відп. ред. Н. В. Артикуца. — К. : Стилос, 2005. — С. 398–404.
5. Кацова Л. І. Особистісно орієнтований підхід у підготовці студентів до педагогічної практики / Л. І. Кацова // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. — 2006. — № 1. — С. 47–49.
6. Кочина Л. П. Рейтингове оцінювання педагогічної практики студентів у системі модульно-кредитної форми навчання / Л. П. Кочина // Професійна підготовка вчителів в умовах упровадження кредитно-модульної системи : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції / редкол.: В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа, О. В. Караман та ін. — К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2007. — С. 221–226.
7. Руденко В. Д. Практичний курс інформатики / В. Д. Руденко, О. М. Макаруч, М. О. Пагланжоглу / за ред. В. М. Мадзігона. — К. : Фенікс, 1997. — 304 с.
8. Чорней І. Д. Інтеграція різних видів діяльності у процесі проходження студентами педагогічної практики / І. Д. Чорней // Вісн. Житомир. держ. ун-ту імені І. Франка. — 2005. — № 21. — С. 260–262.